

Netwerkbijeenkomst zelfstandig ondernemers: in Maliecafé 14-2-2023

Vergeten zelfstandigen worden hard geraakt door generiek beleid

Het derde Malieveldcafé vond plaats op de zesde verdieping van de Malietoren met glorieus uitzicht over Den Haag. Deze mooie locatie vormde op Valentijnsdag het decor voor de netwerkbijeenkomst van het Netwerk Zelfstandig Ondernemers met toepasselijk thema: de zelfstandig ondernemer *niet* meer weg te denken.

Na de beknopte uitleg over de formule (twee inleiders, een interactieve sessie met de zaal en daarna netwerkborrel) maakt de dynamische gespreksleider Esther van de Voort – vilein, vrolijk en vlijmscherp – een kwinkslag naar de actualiteit. "Het is Valentijnsdag!" Het is wel duidelijk dat het 'hart' op de goede plaats klopt van deze bevlogen zelfstandig ondernemers, die hun aanwezigheid laat op de middag laten prevaleren boven romantiek. Een bonte mix aan zelfstandigen zonder personeel, variërend van kunstenaars en wijkverpleegkundigen tot stukadoors en product managers, vult de zaal, nieuwsgierig naar nieuwe inzichten.

Definitie zelfstandig ondernemer

Maar wie is DE zelfstandig ondernemer zonder personeel? Josette Dijkhuizen, de eerste inleider en bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg, boog zich over deze vraag. Naast doceren over haar leerstoel – duurzame inzetbaarheid van ondernemers – is Josette ook al twintig jaar zelfstandig ondernemer waarin ze passie voor haar werk idealiter combineert met mooie bedrijfsresultaten. "Mij werd gevraagd of ik de term ZZP-er van een deugdelijke definitie zou kunnen voorzien. Nu zijn er vele varianten, maar in ieder geval geldt dat je voor eigen rekening en risico inkomen moet verwerven én dat je moet staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel." Josette polste bij de zaal hoe het percentage zelfstandigen zich zou verhouden tot de totale beroepsbevolking van 9,7 miljoen. Schattingen liepen uiteen van 200.000 tot twee miljoen, waarbij die laatstgenoemde aanname het dichtst bij de waarheid zit: 2,3 miljoen. "Waarvan 1,6 miljoen zich zelfstandig zonder personeel noemt."

Ze erkent dat in het werkveld grijze gebieden bestaan. "Neem alleen al hoe scherp je de scheidslijn tussen fulltime of parttime ZZP-ers formuleert. Daarnaast is de praktijk zo divers - mannen, vrouwen, tal van beroepsgroepen en sectoren – dat je moeilijk over één heterogene groep kunt spreken. Toch doen we dat vaak! Ik licht er nu even drie grote groepen uit. Liefst 28 procent is werkzaam in de zakelijke dienstverlening, denk bijvoorbeeld aan ingenieurs en communicatieprofessionals, dan werkt 13 procent zelfstandig in de bouw en 12 procent in de zorg. Uit de complete groep zelfstandigen kiest uiteindelijk zo'n vijf procent ervoor om ook personeel aan te nemen."

Motivatie

Josette Dijkhuizen deed onderzoek naar intrinsieke motivatie van zelfstandig ondernemers, waarbij autonomie – zelf werktijd kunnen indelen – veel geld verdienen, *niet* voor een baas willen werken en het instappen bij een familiebedrijf de voornaamste drijfveren blijken. "Het biedt ook voordelen voor bedrijven, die flexibel en gericht kunnen inhuren. Spannende vraag is wel: hoe gaat de wet- en regelgeving zich ontwikkelen? Ander belangrijke uitkomst uit haar onderzoek is dat onder zelfstandig ondernemers zowel de factoren 'bevlogenheid' als 'stress' gemiddeld hoger scoren dan bij mensen in loondienst."

Waarde van werk

De tweede inleider, CNV-vakbondsvoorzitter Piet Fortuin, zoekt graag de rafelrandjes van het speelveld op om de discussie aan te zwengelen. Kern van zijn betoog: in wat voor land willen wij wonen én werken? "De waarde van werk is belangrijk, zo blijkt tijdens kennismakingrondjes op verjaardagen. De eerste vraag is vaak: wie ben je? Gevolgd door: wat doe je? Kort door de bocht: hoe waardeer jij je werk en hoe trots ben jij op wat je doet?"

Rafelrandjes

Vanuit één van zijn rollen, als lid van de Sociaal Economische Raad (SER), is Fortuin onder meer betrokken bij het overleg met de regering over het Middellang Termijn Advies van de SER. Daarbij wordt ook gesproken over de positie van zelfstandigen op de arbeidsmarkt. Fortuin is voor de echte zelfstandig ondernemer, zo zegt hij. Maar, er zijn rafelrandjes. "Stel: je bent al die tijd in vaste dienst bij de overheid geweest, maar komt op maandag binnen als zelfstandig ondernemer – voor het identieke werkpakket – met maar één werkgever. Voor mij ben je dan géén ZZP-er."

Voor Fortuin zijn dit nadelige effecten van de klussen- en platformeconomie. Hij haalt nog een praktijksituatie uit het onderwijs aan. "Bij grote schaarste onder wiskundeleraren, kan ik me goed voorstellen dat docenten zich als zelfstandige voor een gunstiger tarief laten inhuren. Bovendien kunnen ze dan ook ouderavonden met pittige gesprekken over leerlingen skippen, want dat zit niet meer in het takenpakket. Ik vind dit wel een morele discussie."

Gelijk speelveld

Pieter Fortuin schetste nog een ander dilemma. "Militairen, BOA's of politieagenten mogen niet als zelfstandigen aan de slag omdat deze beroepsgroepen uit publieke middelen worden gefinancierd. Maar dat lokt ook de discussie uit wat je al dan niet met publiek geld kunt financieren? Ik ben voorstander van een gelijk speelveld." Dit betekent niet alleen de voordelen van investeringsaftrek, maar ook eigen verantwoordelijkheid nemen. "Onverzekerd rondlopen op een steiger? Nee! Organiseer dat. Net als pensioen of het opbouwen van een buffer."

Uiteraard werd hier Cristel van de Ven, voorzitter van het Netwerk Zelfstandig Ondernemers en VZN (Vereniging Zelfstandigen Nederland) bij de discussie betrokken. "Met respect voor de voorbeelden van Piet, maar de mensen die hij aanhaalt zitten vooral *niet* in de zaal. Ik mis positivisme. Hier zijn zelfstandig ondernemers die niet aan de zijlijn willen blijven staan en willen ondernemen, voor eigen rekening en risico." Cristel riep op om het geluid van deze groep zelfstandigen, die vele malen groter is dan de groep die Piet aanduidt als 'rafelrand', mee te nemen in het maken van beleid. "Hoe kunnen zij duurzaam ondernemen? Laten we dat stimuleren."

Moderniseren

In de zaal vlogen regelmatig handen de lucht in om op voorbeelden en meningen te reageren. Zo trok Miranda Maasman, actief in de uitgeverijbranche, de volgende vergelijking: "Wat doet de interim HR-adviseur, die een vrouw met zwangerschapsverlof vervangt, in die vier maanden wezenlijk anders dan collega's op die afdeling of haar voorganger? Dit is in feite ook een zij-aan-zij constructie, maar wel als zelfstandige. Is de verhouding tussen 'gewone' zelfstandige en de invulling van dit soort tijdelijke vacatures – neem ook het voorbeeld van de wiskundeleraar – niet veel te vaag? Net als de discussie waarin 'we' een beroep doen op publiek geld, zoals bij militairen en politie?" Dijkhuizen: "In feite moet je al die verschillende situaties per beroepsgroep helemaal ontrafelen."

Piet Fortuin zag ook een rol weggelegd voor sociale partners. Hij stak naar eigen zeggen de hand deels in eigen boezem: "We zouden de CAO's moeten moderniseren, zeker waar we meer vrijheid kunnen bieden in het indelen en invullen van roosters, zodat mensen hierin zelf de regie kunnen voeren." Brigitte van der Burg, voorzitter NBBU (belangenbehartiger voor uitzendbureaus, payrollbedrijven en andere flex-organisaties) sloot hierop aan. Zij hield een pleidooi voor die 'eigen regie'. "Zelfstandigen willen best in die 'rot-uren', dus in het weekend of op avonden werken, zeker als ze dit zelf kunnen aangeven. Hier faalt vaak goed werkgeverschap om dit te faciliteren."

Zorg voor de zorg

Een zelfstandige verpleegkundige gaf aan dat in de zorg overuren alleen in 'tijd voor tijd' wordt uitbetaald, maar niet in klinkende munt, én dat die extra uren ook nog eens extra worden belast. Ander praktijkvoorbeeld schetst een wijkverpleegkundige die als zelfstandige worstelt met zorgverzekeraars. "Ze nemen de telefoon niet op en als ze dat dan doen dan praten ze eigenlijk niet met je als het om bedragen onder een ton gaat. Maar... ik moet gecontracteerde zorg leveren! Dat is een groot dilemma. Ik ben piswoest, want ik wil wel onderhandelen met zorgverzekeraars, maar zij niet met mij en ik moet – en wil – aan dat bed staan en professionele zorg verlenen."

Gidsen en kunstenaars

Een stads- en reisgids categoriseerde zichzelf behorend tot een typische groep 'vergeten' zelfstandigen, waarbij voorbereidend researchwerk voor klussen niet kan worden doorberekend in uurtarief of dagprijs. "Wij komen helemaal niet voor in de discussie. Terwijl wij wel worden geraakt door hetzelfde generieke beleid."

Koren op de molen van beeldend kunstenaar Henk Hofstra, tevens voorzitter van BOK (Beroeps Organisatie Kunstenaars). "Wij worden als uitschot gezien, totdat we als kunstenaars succes boeken. Dan ziet ineens iedereen ons staan." Piet Fortuin draaide het om: "Wat zouden jullie als kunstenaars graag goed geregeld zien?" Hofstra: "Wij hebben ook behoefte aan een vangnet."

Tot slot gaf Bart Smals, Tweede Kamerlid voor de VVD, een reflectie op de plek van zelfstandigen aan de onderhandeltafels ("Dat moet beter"), over 'knellende' CAO's en werktijdenwetten. Hij pleitte voor meer regie op eigen vrijheid. "We zouden meer vrijheden voor zelfstandigen moeten faciliteren. Daarnaast komt er een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering, waarbij voor mij de opt-out mogelijkheid wel cruciaal is." Maar zo'n verzekering is, zeker voor Hofstra en zijn achterban van kunstenaars, mits betaalbaar, misschien wel een eerste aanzet voor een vangnet.

De tijd vloog om, de borrel lonkte. Er werd nog lang nagepraat over de waarde en plek van zelfstandigen in onze economie en op onze arbeidsmarkt. Om half 7 deden de laatste gasten het licht uit: op naar de liefde thuis ...